

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
20 Martie st. v.
1 Aprilie st. n.

Ese în fie-care duminică.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 12.

ANUL XIX.

1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe ¹/₂ de an 5 fl.; pe ¹/₄
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

C a l u l .

— După cântecele populare ale Românilor.

Un circ arsesse . . .¹⁾

Acolo unde în ajun era numai veselie: jocuri și risuri, acum nu era alt de cât o jalnică grămădire de sfărîmături negre, încă fumegând sub cerul albastru. Din norocire, nici un sullet de om nu perise predă nesățioșelor flacări cari, numai în câteva clipe, mistuise vasta construcțiune; dar vai! rămășițele posomorite a mai mult de două-deci cai prefăcuți în serum, zăceau unele lângă altele. Și braul de gendarmi ce impresură locul sinistrului, nu era de cât cea mai slabă stavilă ce s'ar fi putut opune mulțimei care da năvală în ântu, fie-care vrînd să-și potă da sîma „de visu” despre mărimea desastrului.

Eu încă n'am lipsit de a merge să-mi satur, ca toți cei-l-alți, ochii de acesta durerosă priveliște. Ei erau aci, sîrmanii cai, părliți cu desăvîrșire, cu pân-tecele plesnite, cu pelea crepată, sgărceți de durere și de flacări unii, alții cu totul mistuiți. Acesta vedere îți stringea inima și în ochii multora dintre privitori am vădut strălucind câte-o lacrimă care, scăpînd de sub pleope, le hrăsdă fața.

Și pentru ce o jale adîncă cuprindea pe ori-cine era martor la acesta priveliște? Venia asta ore numai de-acolo, că acești cai ne desfătase cu câteva căsuri mai înainte? Nu cred! Omul e făcut să dea uitării toate desfătările ce gustă în viață și cu atât mai mult pe cele d'un minut! Deci, nu în amintirea unei simple desfătări d'un minut, ci aiurea trebuie să căutăm isvorul acestei porniri de milă, de înduioșare, ce cuprindea pe toți la vederea bieților cai prefăcuți, din carne și oșe, în serum negru. Și cum o simțire atât de mare ca înduioșarea nu poate porni de cât din inimă, în inimă dar trebuie să căutăm obirșia acestei simpatii a Românilor pentru cai.

Acosta și va fi obiectul cercetării noastre pentru astăzi.

I.

Poesia este oglinda inimei. În poesia populară romană dar, vom găsi resfrîntă prin mii de trăsuri, prin mii de rațe geniale, inima românească.

Studiînd acesta poesie, vom află că iubirea pentru cal e sădită chiar din naștere în inima Românilor. Ea crește cu vîrsta și acesta iubire este caracteristica voinicului care singur ne-o spune cînd cîntă:

¹⁾ Cîrcul „August Krembsen”, în București.

Că de cînd eram eu mic,
Aveam semne de voinic:
În loc să me leg de sapă,
Eu duceam murgul la apă;
Ier cînd murgul necheziă,
Doru 'n mine se treziă.
Dor de codrul inverșit,
Cum e bun de voinicit.²⁾

I lipsește calul? Voinicul român se crede cel mai nefericit dintre muritori. Calul și armele! ictă creșul lui. I lipsese aceste? nimic nu se mai prinde de inima lui:

Gêba beu, gêba mînăne.
Gêba mijlocul îmi string.
Decă n'am arme să 'nceing
Și cal bun să mi-l înching.
Voinicelul nearmat
E ca șciuca pe uscat;
Voinicelul fără cal
E ca peșcele pe mal.
Și ca mîrul lângă drum:
N'are pace nici de cum.
Câți trec il sburutaiesc
Și de crengi il sîrăcesc.
Dar voinicul inarmat
Și p'un smeu încălecat.
Drăgălaș e și frumos
Ca lucêfer luminos.³⁾

Pentru asta el e 'n stare să dea tot după dînsul în schimbul unui cal bun. Vedeți pe Codreanu cum se tot primblă prin ponore și „prin potice fără sîre”, căutînd un călușel

Roibuleț cu pîrul creș
De-a lui Codrean drăguleț.⁴⁾

dar

Mult alêrgă, s'osteneșce.
Cal pe gînduri nu găseșce,⁵⁾

pană cînd, vîdînd că nu-l ajută norocul, se coboră

²⁾ V. Alecsandri: Poesii populare ale Românilor. București, 1866, p. 254.

³⁾ Id. ibid. p. 290.

⁴⁾ Id. ibid. p. 86.

⁵⁾ Id. ibid. p. 86.

olea 'n vale la strîmptóre
Unde trec mocani cu sare,⁶⁾

și iecă unul călare p'un roib tocmai cum i eră drag
Codreanului. Atunci acesta-i dîce :

„Măi, mocane, frățiore,
Nu ți-e roibul de schimbare ?
Să-ți dau gheba din spinare
Și-un car mare plin cu sare.
Un car mare cu opt boi.
Să pleci bogat dela noi ?⁷⁾”

dar mocanului nu-i e nici de schimbare, nici de vîndare ; totuși Codreanul stăruiește cu cea mai mierosă voce :

„Alelei, mocănaș dragă,
De mine dorul se lîgă :
Fă și tu pe dorul meu,
Că bun e cel Dumneșeu !
Dă-mi pe roibul drăguleț,
Ca să cerc de-i șoinuleț :
De-mi-a plăcē âmbletul,
Eu ți-oiu da și sufletul.⁸⁾”

Așîderea și Joviță, „fecioraș de Novăciță”, care singur între ôspeții cei șgomotoși ai moșului seu Balaban .

Bea păharul neurat,
Stă la mēsă ne 'mbiat.⁹⁾

ce n'ar da pentru un cal cu care să pôtă isbândi întru răpirea fetei Cadiiului din Odriiu ? De nouē ani de cînd âmbłă sē-și găsescă protivnică, spetise și ciumpăvise nouē cai fără nici un fel de folos. „Dar cînd am venit”, dîce el,

„Și aprôpe am sosit.
În tîrgul Odriiului,
La curtea Cadiiului,
Mândră qînă am zărit :
Bună mi-ar fi de răpit
Și n'am cal de isbândit.”¹⁰⁾

Moșul Balaban, cum auđiă de pricina care nedomiriă pe feciorașul de Novăciță,

Se 'sculă și-apoi dîcea :
„De-i voi și de mi-i da
Tot pe ani
Burdof de bani
Și pe lună
Punga plină,
Pe tot sfertul
Galbenul :
Cal pe gîndul teu ți oiu da.”¹¹⁾

Credeți, că prețul fabulos ce i se cerea, a putut face pe Joviță să stea o clipă măcar la indoielă ? O ! nici de cum, căci

⁶⁾ Id. ibid. p. 86.

⁷⁾ Id. ibid. p. 86.

⁸⁾ Id. ibid. p. 86.

⁹⁾ S. Fl. Marian : Poesii populare din Bucovina. Balade Române, 1869, p. 49.

¹⁰⁾ Id. ibid. p. 50.

¹¹⁾ Id. ibid. p. 51.

Joviță cînd auđiă,
Mantaua jos o 'ntindea,
De trei ori cu bani o 'mplea,
Moșului seu că mi-o da ;¹²⁾

fiind că Romănul vrē mai bucuroș să n'aibă cămēsă 'n spate, de cāt să n'aibă un cal

Cum e bun de călărie,
Cum e bun de voinicie.

De-aceea vedem pe Sērb-Sērac

Voinicel și sprintenel,
Dar sērac ca vai de el !¹³⁾

primblându-mi-se în sus și în jos, pe la cișmēua lui Murad, călare „pe fugaru-i cel frumos” care cînd necheziă

Țarigradul se treziă ;
Turcii toți că alergau
Și pe Sērbu-l întrebau ;
„Copilaș de Sērb-sērac,
Nu ți-e Negrul de Bugeac ?
De ți-e negrul vîndētor,
Eu ți sînt cumpērator.
Că vreu bine să-l plătesc,
Cu aur să-l cumpenesc.
— Nu mi-e Negrul de vîndare,
Nu mi-e Negrul de schimbare,
Că-i voinic și puu de smeu
Și-i fugar pe placul meu !”¹⁴⁾

II.

Și ne putem ușor esplică nevrerea lui Sērb-sērac de a-și vinde calul, chiar cînd i se propune a il cumpēni cu aur. Una din plăcerile Romănului este aceea de a călări. Călăria la el este o patimă. Lui i-e tare drag cînd are un „Negru de Bugeac”, un „Roibuleț cu pērul creț”, un „Murgușor mic” ori o „Vēnētă cu dungi pe spinare”, să se mândrēscă ori ca Sērb-sērac, făcēnd admirațiunea Țarigradului ; ori ca Joviță, feciorașul de Novăciță, care, după ce s'asvērliă pe calul moșului seu Balaban, ajungēnd la curtea Cadiiului

Se primblă în jos și în sus
Prin tîrgul Odriiului,
Pe marginea drumului,
Negrul ostoindu-și-l,
De spume ștergēndu-și-l ;¹⁵⁾

ori ca Jordache al Lupului pe lîngă greul rădvan care pōrtă pe „drăgălașa de Marică”, soția lui. Îngăduiți s'admirăm un moment acest tablou. Poetul poporal cîntă zugrăvindu-ni-l :

Frunđă verde de negară,
Pe cel drum în qî de vēră
Ce se vede strălucind
Și spre Eși inaintând ?
Un rădvan cu telegari :
Șese negri armăsari,
Și în rădvanul boieresc

¹²⁾ Marian, op. cit., p. 51.

¹³⁾ Alecsandri, op. cit. p. 106.

¹⁴⁾ Alecsandri, op. cit. p. 106.

¹⁵⁾ Marian, op. cit. p. 52.

Un lucifer pământesc
Cu chip dulce femeiesc;
Ier pe lângă cel rădvan,
Călare p'un năsdraivan,
Merge mândrul Jordăchel
Cu slugile după el.¹⁶⁾

Și de plăcă în călătorie, îl vedem ca Vêlcul care

Patru boi la car punea
Și pe cal încăleacă,
Drumul la vale-apucă:
Apucă 'n călătorie,
Să facă negustorie.¹⁷⁾

Ier de-apucă drumul codrului, de plăcă 'n haiducie, tot călare-l vedem ca pe Jianul, despre care copilele diceau mamelor lor:

Colea, maică, 'n fâgețel,
S'a ivit un voinicel
P'un cal vînăt-porumbel:
Me duc, maică după el!¹⁸⁾

ori ca pe Mihul care, pe la miez de noapte, suiă pe costă de plaiu¹⁹⁾ călare „p'un murgușor mic”, aci chiuind, aci

Din cobuz sunând,
Codrii desmierdând,¹⁹⁾

și-aci

Din frunze pocnind,
Codrii vechi trețind.²⁰⁾

De unde lesne putem deduce, că Românul este un sportman (călăret) desevêrsit. Vedeți cum feciorașul de Novăciță, cu totă smeretia lui, știe purtă pe Negrul moșului seu: Balaban, luând mantaua plină cu bani a nepotului seu, intră în grajd și scotea pe Negrul lui

Joviță se întindea,
De dirlog că mi-l prindea
Și pe el se asvêrlia
Și de-acole purcedea:
Și săria câte-un pârlog;
Mi-l plesniă peste spinare,
Săria două-trei hotare.²¹⁾

Dar cine ore s'ar incumetă să imite pe moșul Balaban care, de audiă pe Joviță, aprôpe să fie ajuns de ômenii Cadiului căruia isbutise să-i răpescă feta, chie-mându-l în ajutor,

Pe galbena mi-o scotea,
Nici cu frâu,
Nici fără frâu,
Ci c'un căpestrel
Slab și subțirel,
Și cum mi-o scotea,
Pe ea s'asvêrlia,
Și-apoi purcedea . . .
Și mergea ca vântul
Ne-atingând pământul.²²⁾

¹⁶⁾ Alecsandri, op. cit. p. 181.

¹⁷⁾ Alecsandri op. c. p. 38.

¹⁸⁾ Id. ibid. p. 160.

¹⁹⁾ Id. ibid. p. 62.

²⁰⁾ Id. ibid. p. 62.

²¹⁾ Marian, op. cit., p. 51.

²²⁾ Id. ibid., p. 57.

III.

Dar nu numai pentru a âmbăla călare Românul iubește calul. El are într'ensul un cel mai bun prieten, are, ca vitelul Gruie în Negrisorul lui, un frate. Calul e părtaș la toate bucuriile și durerile stăpânului seu: el e credinciosul dorurilor lui, martorul dragostelilor lui, prietenu-i de nenorocire, tovarășu-i de pribegie.

Nu ne putem întinde aci asupra poveștilor populare în cari am găsit materie pentru a scrie volume întregi asupra lui Vênteș, Graur, ș. a., caii Feți-frumșilor și Feți-logofetilor cu pèrul de aur, pe cari-i purtă pe la toate împèrațiile crailor de toate boielile, cum: Roșu, Alb, Negru și pe la toți sântii. Ne mărginim dar numai la cântecele poporului cari ne spun că, pentru a-și duce mai rapide stăpânul la iubita care-l așteptă, calul nici apă curată nu bea, nici ierbă verde nu pașce, după cum și călărețul ênsuși mărturisește:

Din Siret și până 'n Prut
Murgul apă n'a beut,
Ierbă verde n'a păscut.
De-a păscut în câmp vr'odată,
A păscut ierbă uscată
Și-a beut apă din baltă
Cu glod negru-amestecată.
Țiu, țiu, țiu, murgule, sbôra
Pân' la verde dumberaviôra.
S'ajungem âncă cu sôre
La Florica, dulce flôre,
Ce m'astêptă cu mâncare
Și cu dulce săutare.²³⁾

Ca prieten de nenorocire, la cine-alergă feciorul când o mamă rea îl blastemă să-i manânce „corbiu carnea”.

Ciôrele
Piciôrele,
Geoicile
Ciolanele,
Pe toate dêlurile,²⁴⁾

de cât la grajd, la Murgul seu pe care-l țesală, îl închingă, îl spêlă cu lacrimile ce-i curg șiroie pe obraji și-l svêntă cu năframa? El încăleacă apoi pe dênșul și plăcă 'n cea lume largă, luându-și țina bună

Dela frați, dela surori,
Dela grădina cu flori,
Dela prieteni și vecini,
Dela lunca cu sulcini.²⁵⁾

Ier ca tovarăș de pribegie, când ura domnescă mergea de lovia la casele Lupului, vedem pe Jordache că lăsând tot: casă, averi, până și pe draga lui Mariă,

El cu Domnul se 'nvrăjbia
Și călare pribegia.

Al lui, ca și-al feciorului pribegind de blăstemul unei mame rele, calul eră singurul prieten care-l însoția pe calea străinătății; el e mângâierea Românului când acesta geme în esil, în „negra străinătate”, de parte de țeră, departe de nômuri, departe de prietini!

²³⁾ Alecsandri, op. cit., p. 248.

²⁴⁾ Marian, op. cit., p. 28.

²⁵⁾ Id. ibid., p. 29.

IV.

De-aceea Românul are atâta atențiune pentru calul seu, de-aceea îl acopere de atâtea fragede îngrigiri, de atâtea gingașe desmierdări.

Decă vrei să știi cum și-l desmierdă, ascultați ce ne spune poetul poporal despre Gruie, când acesta își găsiă calul :

El afară mi-l scotea,
Frumușel mi-l înșeuă,
Înșeuă și înfrună
Și pe ochi îl sărută.²⁶⁾

Ascultați și cum Românul îndrăgostit nu numai lui, ci și Murgului seu pörtă de grijă. El i dice, mergând la iubita lui :

Țiu, țiu, țiu, murguțul meu,
Fugi în sbor ca dorul meu.
Că eu frate bine-ți vreu.
Calcă, murgule, lupeșce
Și te-așcerne iepureșce,
Că zăresc în bălătură
Mândra mea cu miere 'n gură,
Se-mi dea mie flori de sîn.
Să-ți dea ție braț de fân.²⁷⁾

Chiar străinii sânt incredințați, că numai Românii știu să-și pörte caiii. De-aci vine, de sigur, că Ghiraihan, vedând că Gruie i luase Negrul,

Oftă greu și mi-i dicea :
„Măi ! Gruie, vitéz mare,
Dela mine ai iertare,
De vrei numai să te prinđi
Negrul meu să nu mi-l vinđi,
Să nu-l vinđi la Ungurean,
Nici la Turc țarigrădean,
Să nu-l vinđi nici la Litean,
Că Liteanu-i om viclean.
Ci să-l vinđi la un Român,
Că-i om drept și bun stăpân
Și de mână mai dănos,
Și de suflet mai duios.
El pe Negrul de-a avé,
Tot de nunți mi l'a ținé ;
Eu la dănsul l'oiu vedé
Ori la nunți, ori la reshoi
Când ne-om luptă noi eu voi.”²⁸⁾

Românul nici odată nu și-l împovărăză și, cu tötă inima lui cea bună, cu tötă galanteria lui cătră partea femeieșcă, el merge până la cruđime, numai pentru a-și scuti de povără calul pe care nu încetază de a-l tot neteđi cu dragoste. Priviți cum :

Pe cel deal, pe cel colnic,
Trece-o pruncă și-un voinic ;
Voinicelul haulind,
Și pe Murgul neteđind,
Ier pruncuța suspinând
Și din guriță dicend :
„Ia-me, bădiță, călare,
Că nu mai pot de picioré :

Drumu-i greu și grunțuros,
Nu mai pot merge pe jos !
— Puiculiță, chip frumos,
Eu te-aș luă bucuros,
Dar mi-e murgul sprintenel,
În picioré subțirel ;
Murgu-i mic și drumul greu,
Abiă duce trupul meu,
Trupul cu păcatele,
Mijlocul cu armele.”²⁹⁾

Și când vr'o nesocotință îl face să-și strice calul, el îl jăleşce ăle ntregi ca Ghemiș care, ne-avend alt de lucru într'o ăi, punea

Șapte buți alătura
Cu Vêneta le săriă
Pe Vêneta o speliă !
Ier Ghemiș ca un nebun,
O legă de un alun
Și trei ăle o plângea :
Nici că se mai mângăiă!³⁰⁾
(Încheierea va urmă.)

Iuliu I. Roșca.

Flórea și roza.

(Încheiere.)

După cum am premis, știința florilor e fôrte frumoșă, ier horticultura nu numai că e o ocupațiune pré dilectă, dară e și necesarie din punct de vedere economic.

Credem, că nu greșim, decă amintim la acest loc, că la noi horticultura nu stă tocmai pe o treptă înaltă. Copilașii noștrii ies din școli, fără să știe baremi în parte ce e horticultura. Fetitețele ar trebui instruate și îndemnate încă până când umblă la școla din sat, ca să grigescă și să aibă fie-care grădinuța ei, și acolo să sémene flori și legume. Și acésta ar fi un ce fôrte folositor, căci est-mod s'ar pune basă la înaintarea economiei casnice în ceea ce priveșce pe femeia română. Căci ietă : Țerancele noastre de multe ori își lasă grădina golă, ba în timp de veră n'au un fir de petringel, ier în timp de iernă cumpără cépa, morcovii, aiul, mazerea, curechiul dela Săsoice pe bani scumpi ! Acésta e un ce rău, fôrte rău ! Luminători ai poporului, preoți și învățatori ridicați acest rău ! Îndemnați pe țerancele noastre la lucru, căci est-mod nu vom merge departe ! Îndemnați-le la lucru și să nu perdă timpul, căci englesul dice : „Timpul e ban !”

Asemenea și țerenii noștrii negligă pomologia. De unde vine acésta ? Din lipsa de învățatori practici și ómeni acasă în ceea ce se ține de statul lor. Te dore inima, când veđi grădinile țerenilor noștrii pustie, ori cu câți-va pomișori, dar și aceia în rea stare, pe când grădinile Sasului sânt ca și Edemul lui Adam. Și pană când în sinul poporului nostru rustic, nu vom ave învățatori bărbați și esperti, pană atunci tot est-mod va merge lucrul. Un învățator bun e lumina poporului ; un învățator neglijent și ignorant, putem dice cu tot dreptul, că e întunerecul poporului. A fi învățator, cum se cuvine, nu e de ajuns a avé testimoniu cu calcuți buni, ci se cere imperios a pune cu siguranță în practică cele învățate în preparandie.

Se recomandă dară învățătorilor noștrii să nu neglige nici horticultura și în genere economia !

²⁶⁾ Alecsandri, op. cit., p. 99.

²⁷⁾ Id. ibid., p. 248.

²⁸⁾ Id. ibid., p. 80.

²⁹⁾ Alecsandri, op. cit., p. 17.

³⁰⁾ Id. ibid., p. 129.

Nu plânge, mamă dulce!

Și acum să începem cu roza!

Marele economist Turgot numește lumea un tablou, al cărui autor e însuși Dumnezeu. Colorile acestui tablou sînt minunatele lucruri ce se află în univers și pe pămînt. Turgot nu vede în nimica mai multă frumusețe și măiestrie decît în om, dar cu toate acestea nu găsește nicăieri mai mult farmec și dulceață decît în o roză frumoasă și bine dezvoltată.

Ne vom ocupa puțin de acest sublim ideal: și încă așa precum o aflăm depinsă de condeiul unui celebru scriitor german, Dippel.

Roza, acesta pîntă de iubire a tuturor popoarelor, e răspîdită deja în stare selbatică mai peste toate țările Europei, Asiei și Africei: pr. și în America septentrională; chiar pe piscurile Alpilor, ce sînt etern acoperite cu nea, — pe munții Americii nordice, în spelunce, pe terîmul Grönlandiei, Siberiei, Islandiei, încă cresc câteva specii de roze. Numai Australia și ținuturile ecuatoriale nu ne dau roze în stare naturală.

Care a fost poporul, ce mai așteptau a cultivat și a nobilitat rozele; — sîm în care țară ori parte și-au dezvoltat rozele pompa și ornamentul lor sub mîna culturii, nu se pôte ști. Grădinile renumite ale Babilonului numeră rozele între tesaurii cei mai scumpi ai lor. Biblia chiar ne spune, că roza a fost cunoscută și iubită de anticii Ebrei. Roza de Jerichon.

La popoarele cele mai vechi culte ale Europei, cu deosebire la Elini, rosa a fost cunoscută deja în timpii eroici ai lor. Homer o deșine în Iliada și Odissee. Sappo (600 a. Chr.) o numește: „regina florilor. De ce stimă și iubire s'a bucurat roza la anticii Greci se vede din istoria lor socială. La festivitățile lor, la jocuri publice, la sacrificiile lor pr. și la alte ceremonii religioase nu lipsiau roze. Junii și june se împodobiau și se încununau cu roze. Roza eră privită și ca simbol de frumusețe, de iubire și junie și se aducea în onorea Zeilor și a Zeitelor.

Chiar în părțile nordice europene s'a răspîdit datina a atîrnă o roză albă de podul casei mai cu semă la adunări sociale ori la alte adunări de interes politic; și acesta roză eră un semn sub care ca și cînd ar fi jurat, cei de față aveau să țină în cel mai mare secret, tot, ce s'a proiectat ori promis aci. Tot lucrul din acestea adunări aveau să remănă în peptul fie-cărui participante ca un secret sânt. Cu toate acestea astăzi acesta datină în realitate nu mai există; dar totuși pînă aci e în us alocuțiunea: „Ego confido vobis „sub roză“. Adeacă: Eu me incred în voi „sub roză“ că adeacă veți păstră lucrul acesta în inimile vostre ca un secret sânt!

Romanii cei vechi încă prețuiau roză foarte. Ei, după cum mărturisesc unii scriitori de ai lor, se dice că ar fi primit roză prin Egipteni, cari au adus rozele în abundență mare la Roma. Roza e cîntată de poeții cei mari ai Romanilor. Vinderea rozelor și în genere a florilor se făcea mai cu semă prin fetițele cele mai frumoase; și poeții romani au immortalizat prin versurile lor mai multe fete de acestea. Sub domnia lui August și a împărăților următori, iubirea de roze, ce erau privite ca reginele florilor, și-a ajuns culmea. La ospete se vedeau roze, le puneau pe table și se împodobiau cu ele. La petreceri publice, stratele se asternau cu foile florilor; ier statuete și tipurile Zeilor se ornau cu cununii și guirlande de roze. Ba, ce e mai mult, patricii prîndiau culcați pe pat de roze. Un scriitor narază despre Nerone, că adeacă acesta ar fi dat 200,000 taleri, pentru rozele ce i-ar fi trebuit la o unică festivitate. După cîderea imperiului roman, cîdînd și lumea într'o stare de barbarie, grădinăritul fu negles. Dar cînd popoarele s'au scos din acesta stare

selbatică, cînd deseale resbele apuseră, ier fisionomia lumii deveni veselă și dulce, cultura grădinilor se renăscu; antologia fu ieră ridicată. Carol marele, acest general mare al timpului de atunci, aveau pentru roze o iubire nespūsă de mare. El ordonă a se cultivă în grădina sa acesta flöre, regină între flori.

La Mauri în Hispania a fost înălțată roză la: „flöre iubirii“ și s'a sacrificat cea mai mare grijă pentru cultura ei.

În evul med, iubirea cătră roze ieră se iveșce în Italia. Un șir de ani a fost datina în biserică catolică, că pontificele roman trămitea o „roză aurie“ monarcului vre-unui stat, ca sem de stimă și de considerațiune. Chiar aci stă roză în Italia în fruntea florilor.

În Franca, unde cresc 19 specii de roze în stare selbatică, între cari mai cu semă așa dișă: roză francesă, din care derivă o mulțime de specii pompoșe — a fost și este roză o flöre foarte plăcută. Drept aceea poeții francesi și troubadurii evului med, o-au cîntat în versurile lor. Astăzi chiar există în comuna Saleney o datină populară, păstrată din timpurile antice, că adeacă în fie-care an se ofere ca premiu, sub mai multe bucurii și ceremonii o cunună de roze, acelei fete, care s'a destins prin virtute ori alte fapte bune.

În Anglia, în acesta țară cu grădinile sale pompoșe, cu locuitorii sei plini de amöre pentru flori, roză se numeră încă din timpurile vechi între florile de iubire. Casele York și Lankaster, luară roze roșii și albe, ca semne de partidă; de unde sîngerosele lupte între aceste două partide s'au numit: „Resbelul rozelor“. Renumiții poeți ai națiunii englese au cîntat ornamentele rozeti foarte adese în versurile lor. De câteva decenii de ani amorea pentru roză în Anglia e generală.

În Germania încă s'a cultivat roză și stă pînă aci în cea mai mare onöre chiar din era eroică și de dezvoltare a națiunii germane. Cîntăreții amoroși întretesiau figuri în cari jocă un rol mare roză, în versurile lor, ca să espună și să facă cu atît mai sensibil amorul infocat din junetă. Aceste versuri ale lor au vibrat prin seculi pînă în timpurile noue. Regele Vilhelm III-a cumpărat o colecțiune enormă de roze, și a ordonat să se edifice pe insula Păunilor la Potsdam un „rozariu“ însemnat, unde și aci se cultivă rozele cu mare grijă și iubire. Bercul dela Coburg porită numele: „Rosenau“, și nu fără drept!

Est-mod a fost cunoscută, iubită și cultivată roză mai la toate popoarele în nord și în sud, ca simbolul delectării, ornamentului și al iubirii.

3, 15 sept. 1882.

S. P. Simon.

Îngâmfarea pedepsită.

— Anecdota populară. —

Și pe vremea, cînd umblă Cristos pe pămînt, practicau țiganii două măestrii de căpetenie, musica și făuritul.

Pe atuncia trăia într'un sat un faur țigan. Acest țigan eră lăudăros ca totii țiganii, despre cari spune dicătorea, că „tot țiganul își laudă calul“. El se lăudă, că meșter ca dînsul în făuritul, ba, nici măcar cale de noue poște împregiur.

Vestea despre marele meșter țigan ajunse și la urechile lui Cristos, care își și propuse, ca să pedepsească pe țiganul lăudăros.

Într'o di se înfătoșeză în făuritea marelui meșter un tîner și-l rögă, să-l primescă de invetăcel la făuritul. Tocmela se făcu iute și tînerul deveni invetăcelul țiganului.

Tînerul eră Cristos.

Peste vr'o câteva zile trămite țiganul pe nevêsta sa cu învățacelul în pădure, ca să facă cărbuni.

Ajungând aceștia în pădure, țigana arată învățacelului de unde să taie lemne, cum să le taie de scurte și să le dea foc. Ci spre mirarea țiganei, tinêrul adună lemnele grămadă pe tundra sa așternută și le dă loc; în sfârșit stinge focul cu apă și adunând tundra cu cărbunii, o aruncă pe spinare și pleacă către casă.

Acasă povesti țigana bărbatului, ce văduse, ci acesta, ca să nu creadă cineva, că el știe mai puțin de cât învățacelul seu, răspuse țiganei:

— Ș-apoi ce te miri tu de învățacel! Nu știi tu, că asta o a învățat dela mine?

Țigana tăcu, că-și cunoșcea bărbatul.

După ce se isprăviră cărbunii făcuți de învățacel, se duse țiganul singur în pădure, să facă alți cărbuni, și fiind că era iernă, îmbracă cogiocul cel nou, ca să nu-i fie frig.

După ce tăia lemnele mărunț, așternu cogiocul, le aședă pe cogioc și le dede foc. Însă spre mirarea lui nu numai lemnele ardeau, ci și cogiocul cel nou se făcu scrum.

*

După vr'o câteva săptămâni ietă că trece prin sat un domn, călare pe un cal frumos; se oprește dinaintea făuriștei, ce era lângă drum, și chieamă pe faur să-i potcovescă calul la un picior, că-și pierduse potcova; însă se grabescă, fiind că are cale lungă.

Ci din întâmplare ne fiind meșterul acasă, învățacelul se apucă și face potcova, apoi taie piciorul calului din genunchi. El duce pe nicovela și-i bate potcova; apoi îl lipește ieră bine la loc. Calul e potcovit, domnul se aruncă călare și sboră mai departe.

Însă sosind țiganul mai târziu acasă, nevêsta lui, care văduse pe ferestă tot, povesti bărbatului, cum a potcovit învățacelul calul.

— Ce te miri prôst'o! Nu știi tu, că învățacelul nostru înveta lucrurile acestea dela mine? — dice țiganul cu îngâmflare.

Țigana trebui să tacă, dar în inima ei nu credea, că pe bărbat nu-l văduse nici odată făcând asemenea minuni.

În ziua următoare veni un sătén cu un cal, ca să îl potcovescă țiganul meșter.

Acesta făcu precum aușise dela nevêstă, că a făcut învățacelul: el tăia piciorul calului, îl potcovi în făuriște, ci când colo să-l lipescă ieră la loc, nu-l putu.

Țiganul umblă și bătut și trebui să plătescă și calul; dar tot nu vrî să recunoscă, că învățacelul seu e mai mare meșter, decât dênșul.

*

Înr'o duminică după amedi, pe când familia țigănescă își petrecea în casă, ier bietul învățacel ședea singur în făuriște: intră un moș bêtân în făuriște. El venia de multe ori aci, că-i plăcea să povestescă cu tinêrul învățacel.

— Vrere-ai să mai fii odată tinêr, moșule, — dice învățacelul către bêtân.

— Bine-ar fi, dragul moșului; ci șciu eu, că asta nu se mai pôte, — răspuse bêtânul.

— Ba, decă vrei, eu te fac, — dice tinêrul și atunci lovește pe bêtânul cu un ciocan în frunte, îl pune pe vêtără, aruncă cărbuni pe el, suflă cu foii, până se înroșește; apoi îl prinde cu cleștele și-l bate cu ciocanul de tôte părțile; în urmă îl aruncă în picioare, ca june de 20 de ani.

Țigana din casă vădu pe ferestuica din ușa casei

tot, ce se întâmplă în făuriște și spuse bărbatului tôte întâmplarea.

Meșterul țigan nu dișe nimic, ci aduse ciocanul cel mare din făuriște se apropiă de muma lui cea bêtână, o lovi în cap, apoi o duse pe vêtără. o preseră cu cărbuni și-i dete foc. Ci cadavrul bêtânei se arse de se făcu scrum, însă tinêra nu se mai făcu în veci. Țiganul ajunsese în temniță; ieră învățacelul dispăruse.

Ioan Lazariciu.

Nu plânge, mamă dulce!

— Veți ilustrațiunea de pe pagina 137. —

Ilustrațiunea din nr. presinte ne transporteză în vechia lume mitică germană. Conform acelu mit, geniul Morții avea obiceiul să se preumbe cu copilașii a căror viață s'a stins de timpuriu.

O mamă tocmai era pe drum, când zări trecând micii copilași sub conducerea morții. Fie-care ținea în mână câte un ol mic. În aceste se stringeau lacrimile mamei, pe cari trebuia să le pörte nevinovatele victime. Pe care mamă-sa o plângea mai profund, avea să pörte un ol mai greu.

Mama zărind la preumblare copilașii sa, sări la ea, o strinse la pept, o sărută și începî să-i vorbescă în lacrimi.

— Ah! cât de rece e mormântul și cât de ter-binte este iubirea de mamă! — esclama fetița. Nu plânge, mamă dulce! căci nu-s în stare să pört lacrimile tale. Veți olul acesta! E plin de lacrimi de ale tale. De vei mai plânge, într'atata se va îngreună, încât îl voi scăpa și o să fiu nefericită în lumea cealaltă.

I. H.

C u g e t ă r i.

Parisul este așa de mare, că, dela un cuartier până la altul, bărbatii nu pot să știe ce fac nevêstelor și acesta contribuie negreșit ca să se mântie armonia în căsnici. — Fr. Goguel (1787).

În civilizațiunea modernă, cultura științelor e și mai necesară încă pôte stării morale a unei națiuni decât prosperitatea sa materială. — L. Pasteur.

Iai amorului nelinișcea, i iai tot ce dă spirit amantului. — Madame de Villedieu.

Nelinișcea deșteptă amorul; întăritând inima, și indoiește poftele; și pe cât timp cineva nu posedă un lucru, face tot ce pôte pentru ca să-l aibă. — Madame de Sartory.

Acela care nu privește schimbarea în amor întocmai ca o distrucțiune a amorului, nu cunoște amorul. — Pierre Leroux.

Gustul noutăților omoră amorul. Ca să fii amoresat, trebuie să iubești pe tôte femeile într'una singură. — Rivaros.

Nu poți cunoște valoarea averei de cât când ai câștigat-o, și aceea a unui prieten de cât după ce l'ai perdut.

Fii cu inimă bună și cu spirit. Cea dintăiu ți-va servi ca să fii înșelat, și celalalt ca să recunoști c'ai fost înșelat.

Pentru un Orpheu care s'a dus să-și caute nevêsta până în Infern, câți veduvi nu s'ar duce nici chiar în Raiu să caute pe a lor.

Când vedem cu câtă bucurie unii oameni sfășie reputațiunile noastre, ne vine să credem că vițuriile lor se îngrășă de tot ce este mai bun în noi.

SALON.

Deschiderea Academiei Române.

București 15/27 martie.

În momentele în care ve scriu aceste rânduri președintele Academiei dl Dimitrie Sturdza urcându-se la tribună feliicită pe membrii întruniți astăzi la Academie și declară sesiunea generală a anului 1883 de deschisă.

Tot odată Președintele constată viul interes ce-l arată față de Academie MM. LL. augustii suverani ai României, Regele și Regina, și cari în deosebi doriau foarte mult să participe la ședințele sesiunii din anul curent, dar starea sănătății MM. LL. i-au silit să lipsească din țară chiar pe timpul acesta. Dl Sturdza propune astfel și Academia aprobă în unanimitate a se transmite pe cale telegrafică omagiile Academiei MM. LL., cari de present se află la Sestri-Ponente (Genova) sub incognitul de „Contele și contesa de Vrancea“.

Momentul acestei deschideri are în sine ceva solemn. La masa din stânga fotoliile se văd ocupate de genialul poet Alecsandri, dl ministru al instrucțiunii P. S. Aurelian, ministrul de interne G. Chițu, lingvistii Hășdeu, Quintescu, I. Sbiera și Caragiani, botanistii Brândza și Porcius, fizicul Em. Bacaloglio, doctorii Felix și Făt, geologul Gr. Ștefanescu, istoricii N. Ionescu, Papadopol-Calimach fost ministru și dl Maniu. La masa din dreapta istoricul Melchisedec episcopul deia Roman, publicistii și lingvistii dnii Bariț, Babeș, Roman, Sion, Marienescu și N. Densușan, ier la secretariat istoricul V. A. Urechia.

Dl Urechia dă apoi citire raportului dsale foarte interesant despre activitatea Academiei și a secțiunilor în decursul anului expirat. Acest raport conține în sine o serie întregă de lucrări importante ce s'au executat în decursul anului trecut și cari constată un progres imbucurător în viața Academiei Române.

Președintele comunică apoi programa lucrărilor cu care are să se ocupe Academia în acesta sesiune și care este următoarea :

- 1) Raportul anual al secretarului general despre activitatea Academiei și a secțiunilor în decursul anului încetat.
- 2) Alegerea comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute de delegațiune în decursul anului, a comisiunii pentru cercetarea compturilor din anul încetat, și a comisiunii pentru combinarea bugetului pe anul 1883—1884.
- 3) Raportul comisiunii însărcinate cu cercetarea cărților intrate la concurs pentru premiul Nasturel Herescu de 4000 lei și Heliade Radulescu de 5000 lei.
- 4) Raportul comisiunii asupra cărților intrate la concurs pentru premiul didactic de 1500 lei.
- 5) Raportul comisiunii însărcinate cu cercetarea lucrărilor delegațiunii în decursul anului 1882—1883.
- 6) Recepțiunea solemnă a dlui At. Marienescu.
- 7) Raport asupra stării financiare a Academiei.
- 8) Determinarea subiectelor de pus la concurs pe anii viitori.
- 9) Alegerea comisiunilor pentru cercetarea operatelor, ce vor intra la concurs în anul viitor.
- 10) Raportul comisiunii bibliotecii.
- 11) Decisiune pentru primirea bibliotecii repositului Nifon Balășescu.

12) Formarea bugetului pe anul 1883—1884.

13) Raportul dlor Barițiu, Marian și Tocilescu despre cercetările archeologice din Transilvania, Bucovina și Dobrogea.

14) Cestiuni ortografice.

15) Raportul despre publicarea manuscrisurilor lui G. Seulescu.

16) Cestiunea localului Academiei.

17) Raportul dlui V. Alecsandri despre colecțiunea de poezii populare ale dlor Bărsean și Iarnic.

18) Adresa ministeriului afacerilor străine nr. 2962 pentru a se trimită publicațiunile Hurmuzachi legațiunilor române din străinătate.

19) Propuneri diverse din partea secțiunilor literare, istorice și științifice.

20) Votarea regulamentului bibliotecii și al colecțiunilor.

21) Alegerea delegațiunii.

22) Raportul secretarului general asupra lucrărilor sesiunii generale.

După cum vedeți din diferitele articule ale acestei programe, între lucrările de cari se va ocupa Academia în sesiunea actuală, una din cele mai importante este *cestiunea ortografiei*.

Este adevărat, că regulile ortografice stabilite de Academie în sesiunile anilor 1880 și 1881, au lăsat multe cestiuni neprecisate, și anume decă în scrierea limbei române sunt de a se folosi și accentele (grav și acut).

Până astăzi publicațiunile Academiei se execută fără accente, de și sunt o mulțime de cazuri unde întrebuințarea accentelor este indispensabilă. Dar mai mult se pare, că cestiunea principală o va forma de asta dată eliminarea lui *u* (scurt). Acesta literă nu s'a bucurat nici odată de o grație deosebită în România. Societatea cultă și cu sentimente adevărat românești au considerat totdeauna pe *u* (scurt) final, ca un fel de substituțiune a slavonului „ă“ din capetul cuvintelor. Astfel se pare, că țilele lui *u* (scurt) sunt numerate, el care a luat o parte atât activă în desvoltarea literaturii noastre moderne.

Se vorbea cu câteva săptămâni mai înainte, că la una seu două din ședințele sesiunii actuali va să participe și M. S. Regina membră de onoare a Academiei Române, anume se dice că M. S. Regina pregătise o lucrare foarte interesantă destinată a servi ca discurs de intrare în sinul Academiei. Astăzi însă MM. LL. aflându-se în străinătate, se înțelege, că de asta-dată vom fi lipsiți de plăcerea de a vedea pe Regina României celind în Academie un discurs de recepțiune.

Aș continuă și mai de parte, dar este sera și trebuie să ve espedez astăzi scrisoarea.

S'au ales apoi în ședința de astăzi comisiunea pentru cercetarea lucrărilor delegațiunii și anume dnii Babeș, Quintescu și Sbiera și comisiunea pentru verificarea compturilor și combinarea bugetului pe anul viitor dnii Ștefanescu, Sion și Babeș. Și cu aceste ședința primă s'a terminat.

*

Cronică bucureșcă.

— 14/26 martie.

(Puțină artă. — „Rosa Magică“ și „Caterina Howard“. — Serafele „Concordiei Române“. — Literatura la ordinea țilei.)

Folosindu-me de vremea frumoasă ce-avurăm ieri, visitai salonul nostru de pictură, curios a vedea frumosele tablouri cari, în trecerea lor prin capitala noastră, s'au aninat, pentru câteva țile, de păreții umilitei noastre săli de espozițiune permanentă. Astfel am avut

ocasiune să ved pe Van Dyck, Teniers, Frans Hals, Guido Reni, ș. a. în originalitatea lor, și să-i admir în aceste diferite opere ale lor, provenind ori din vândarea Giesel din Viena, ori Bournenville din Paris, ori Hamilton din Londra, ori Demidoff din San-Donato, ș. a.

Dintre cele 31 pânze cari erau espuse, am admirat mult, din cele vechi, „Sibila” lui Guido Reni. De marmă naturală. Sibila ridică fărmeceatoru-i cap spre cer, urmând cu privirea sborul tainicelor ei gândiri. Păstrată cât se poate de bine, de și are două vécuri și mai bine de vieță, această admirabilă pânză, plină de espresiune, e una din cele cari fac destulă onóre măiestriului italian. Apoi „Flautistul” lui Hals Frans (Flamand, secolul XVII) în care totul e natural, totul espriună vieță, un tablou asemenea pre bine conservat. După aceea, portretul Elisabethei Van der Varent, vânduva presidentului de Ryck, unul din cele mai bune ale lui Van Dyck. Ca tablou plin de espresiune încă e de însenat „Cërta diu joc” de Teniers (Flamand secolul XVII), unde jocului de cărți urmază cel de pumni și de cuțite.

Dintre tablourile măiestrilor mai noi, am remarcat p'al lui David de Notre „Fruce”, lucrat cu multă consciință, de transparența cea mai realistă. Un cap de femeie, ócheș, de cea mai caldă esecuțiune, lucrat de Bacalovici și un peisagiu minunat de Kock-Kock.

Tóte aceste tablouri ar face multă onóre pinacotecei noastre și ar fi de dorit ca guvernul să nu perdă acesta ocaziune, pentru a îmbogăți galeria museului național de tablouri, care din nenorocire e foarte săracios garnisit.

*

Acosta e tótă arta ce-am avut prilej să admirăm în cursul acestei săptămâni, căci despre cele alte templuri ale artei ca d. e. teatrul, se pare că ele au rupt o cu tradițiunea ori cu adevărata lor menire, cu scopul pentru care sânt create și pe care trebuie să-l urmărescă neincetat cu stăruință, fără șovăire, făr' a-l da o clipă dor' uitării. Teatrul Național a făcut relax atât joi, cât și sâmbetă, pe când se hotărise beneficiul d-rei Velher, numai pentru a ne pute da a-seră „Rosa magică”, feerie stupidă, în 14 tablouri și 44 transformățiuni după cum scrie la afiș, pentru a cărei montare s'au cheltuit, se dice, 5000 de lei. Cu tóte aste sala eră plină... de copii, cari făceau mult haz de luminările ce creșeau până 'n tavan și descresceau ierăși, de chipurile strămoșilor lui Don Lopez cari se deslipiau din cadrele lor pentru a dănuți în giurul inspăimântatului Nigodinos și de tóte ale bazaconii cari obosesc ochii făr' a aduce vr'un alt folos.

Ca contra-balanță, Teatrul Dacia ne-a dat pe „Caterina Howard”, frumoșa dramă a lui Dumas tatăl, care a fost destul de bine interpretată de dl Manolescu, Petrescu, Costescu, și de d-ele Popescu și Constantinescu. Am vedut acesta dramă sâmbetă, când teatrul eră mai mult gol, lucru care trebuie să ne facă să disperăm, că vom pute ajunge vr'odată să vedem ridicată pe scenele noastre adevărata artă, de ore ce ori-ce încercări de felul acesta, ori-ce sacrificii, reman zădărnice.

*

Tot sâmbetă seră salónele societății „Concordia Română”, se iluminase pentru a primi pe membri societății invitați la serata dantândă ce avea loc în acea seră. De și nu respunsese pré mulți invitațiunii ce li se adresase, totuși eră destulă lume pentru ca să se petreacă cu multă însuflețire până la aproape trei ore de dimineață. Ar fi de dorit însă ca să nu se dea cu totul părăsirii folositorul obicei din trecut, ca adevă mai

înainte d'a se începe danțul să se rostescă vr'o confesțiune, să se țină vr'o disertație, lucru pe care, mărturisim cu destulă părere de rău, cam de mult nu l'am audut. Asta e a uni folositoral cu plăcutul, ceea ce ar trebui să fie cređui unor asemenea societăți cari au de scop între altele, și comunicarea ideilor, dezvoltarea spiritului de asociație. Ne place să credem, că noul comitet care s'a ales, va lua dispozițiuni în sensul acesta, binemeritând astfei felicitările tuturor, ale celor serioși bine înțeleși.

*

În lumea literară nimic ori mai nimic nou, cu tóte că vânduătorii ambulanti de gazete și broșuri pretind, că tot ce au ei, e nou. Astăzi glasul umnia dintr' aceeași strigă cât îl lăsă gura cea deschisă până la urechi a stăpânului seu: „Epistolia” și „Visul Maicii Domnului!”, „Dracul în Iad” și „A dracului muiere!”, „Două fete p'un flăcău” și „Un amor afurisit!” Iecă literatura la ordinea zilei!

Trist vec, triste zile!

A. C. Șor.

Carnevalul în Botoșani.

Cernăuți 18 martie.

Carnevalul s'a sfârșit și datorită jurnalistului este a resumă tóte plăcerile și neplăcerile priuțului Carneval, fie chiar și sub pericolul de a căde în disgracia omenilor, ce și-au propus anul acesta de a țin e strict postul mare pentru „spasenia” sufletelor.

Și mult a și durat carnevalul în anul acesta. Eră destul timp de a se petrece și lumea a și știut bine, ca de regulă, de a întrebuința timpul. Ierna a fost favoritoare: ea nici n'a fost pré rece, dară nici caldă.

Să începem în raportul nostru îndată chiar cu granițele Austriei spre Moldova. De ai ajuns cu drumul de fer la stația Ițicani de lângă orașul Suceva, mai că te afli în regatul României. Un pătrar de oră te despărțese de granița comună, și revisia vamală ai trecut-o cu noroc la Ițicani și contra intrării în alt stat nu mai ai nici o pedică. După un ces de veselă călătorie prin câmpiile româneșci, ajungi la stația Vereșci, unde ai destul timp de a te restaura de călătoria îndelungată dela Ițicani. Aci stai nu mai puțin de cat 4 ore, așteptând cu mare ardóre trenul din Botoșani.

Botoșani, un oraș de nu mai mare de cât Cernăuți, dară mai urit, a știut a isbuti ca să i se zidescă drumul de fer lateral-secundar Vereșci-Botoșani. Acesta are însă norocul să se întârzie totdeauna cu patru ore, și până atunci călătorul așteptă la Vereșci. Părăsești stația, ca să te orientezi intru câțva în regiunea Vereșcilor.

După un pătrar de oră te întoreci, căci regiunea e monotonă. Întri în sala de așteptare. Și ce veđi? Unii din pasageri au scos cărțile lor: poeziile lui Alecsandri seu vre-un op francees, și citese, alții s'au aședat lângă o mesă și joca cufundați în cărți, a au străsunat numai mesa de bani: ieră alții odihnesc de strapațiile călătoriei, ei dorm. Dară în urmă au trecut și cele 4 ore și auđi șuerând trenul sosind dela Botoșani. Toți se mișcă, se gătesc, numai cei cu cărți nu pré sânt mulțamiți cu conturbarea astă. Iute părăsești sala restaurațiunii și alergi pe peron, ca să veđi, ce pasageri sosesc din Botoșani. Ce mirare însă, când observi, că 12 seu 16 pasageri se coboră din văgone. În urmă nici n'ai ce te miră de întârziere, calea ferată de sigur că nu face pré bune geschefturi. În jumătate de ces ai și ajuns la Botoșani.

Botoșanii au o întindere tare mare și Jidani, ca în ori ce oraș Moldovan și Bucovinean găsești și aici destuli. Ei sunt aici numai comercianți, de politică încă nu se ocupă. Prin stăruința primarului, dl Ciolac, Botoșanii s'au rădăcit și înfrumșetat într-un mult în anii din urmă. Cu toate acestea însă încă nu posedă ca Cernăuți o societate pentru înfrumșetarea orașului. Iluminație cu gaz și tramvai nu găsești încă în Botoșani, aici ca și în Cernăuți orașul se iluminează cu petrolul, dară birjarii întrec toate așteptările unui Cernăuțan.

Un om dintr-o familie ceva mai bună nici nu îndrăznește a imbla pe jos în Botoșani, și de esti încă angajat din Austria, ia-te în semă, se nu-ți perdi din orgoliu. Pe un așa călătoriu adevăratul Botoșănean l'ar crede un „Neamț”. Totă lumea deci alergă în birje, de și în timpul cel din urmă s'au făcut în Botoșani trotoare de asfalt. Mai înainte se dice, că lumea amblă aici ca și în lași pe poduri de lemn, de aceea și acelea numi de strade, ca „Podul Hoacii” ș. a. Case frumoase se rădică în Botoșani, dară și multe căsute mici se mai găsește în mijlocul grădinelor. Admirațiunea ta însă o răpește teatrul din Botoșani. Te găsești înaintea unei case strimte cu patru etaje, și uimirea la creșce, când vezi o asemănare cu turnul pieziș din Pisa. „Amice, — disei unui cunoscut Botoșan, — e minune, că acesta casă nu se europesce”. În momentul, când eră se-mi răspundă, trecu un birjar cu o iuțelă și linișce nespūsă pe lângă acest zid. Priviam uimit nepăsarea și sângele rece al Botoșanilor. Acus suspendate reprezentațiile teatrale în acest teatru; catastrofa întâmplată în Ringtheater din Viena a atras și aici măsuri aspre de apărare contra incendiului. Municipiul din Botoșani a recunoscut pericolul acestui edificiu unic în felul său și a interzis ori ce reprezentație teatrală în el.

De un an și mai bine nu se mai jocă în teatrul din Botoșani și seratele clubului femeilor române de acolo au ajuns cu acesta la o mai mare însemnătate în viața publică. Între viața publică din Botoșani și Cernăuți e o mare diferență. În Cernăuți nu există de loc petreceri în case particulare, ci tot Cernăuțul își concentrează viața de restaurare în cafenele și serate și baluri publice arangiate de societăți de binefacere. E raritate, să auzi în Cernăuți de un bal la acea și aceea casă particulară. În Botoșani găsești contrariul. O viață publică în sensul acesta nici nu se află aici. Moldovanul e în de comun ospetăreț și voios. Mai că în toate casele din Botoșani se găsește în toate zilele carnavalului petreceri, pe cari le încoronază de regulă splendide baluri, arangiate cu un lux extraordinar. Viața socială aici e tare dezvoltată. Într-o stradă găsești din o grădină în alta comunicațiune printr-o porțică, și familiile se vizitează prin porțile acestea. Se pōte înțelege, de ce nu imblă nimene pe drum pe jos. De secretul acestor taine am dat și eu singur mai târziu.

Se dice în decomon, că Botoșanul dorme mai mult ca Cernăuțanul. Nu-i exact. Botoșanul se scōlă târziu, dar se și culcă târziu: el se petrece neconținut noptea. Prândul îl mănăncă așidderă târziu, cam pe la 5 sau 6 ore d. a. Viața socială a lor e tare cordială. De aceea nici nu s'au putut gândi încă la baluri publice.

Și Botoșanii posedă dintr-o vreme multe societăți de binefacere și de științe. Chiar ierna asta s'a înființat și o societate așa numită „enciclopedică”. Vedeti, că Botoșanii n'au ramas așa de tare înapoi, ca și calendarul iulian cu 13 zile.

Între aceste societăți ocupă fără îndoială „clubul femeilor române”, rangul cel dintăiu. În fruntea acestor

teii societăți stă domna Sofian Roxandra. De vro câți-va ani acesta societate arangază serate cu dans în timpul carnavalului. Ele au fost totdeauna bine cercetate, dară n'au ajuns la acea însemnătate ca în anul acesta. Patru serate a dat acest club în carnavalul acesta și toate au reușit peste așteptările tuturor.

În serile serateror acestui club se observă neconținut îndreptându-se equipage elegante spre localitățile clubului. Spre noue ore sēra erau și salōnele pline de oșpeți. Damaele în costume, ce nu lāsă nimic de dorit în eleganță, se primbla cu cavaleri în salōnele de dans: auđieai mult franțuzesce, mai puțin romănesce. Dară n'ai ce face, a șci limba franceză e un semn de mare cultură. Și omul trebuie să tină la bon ton. Domni mai nantați în vērștă sunt mai conservatori: ei vorbesc numai romănesce. Petrecerea devine din ce în ce mai animată. Începe dansurile. Ore care domnișōră se fie regina acestor serate? Dară privind cumna cea mare a damicelelor, că greu te-ai decide se preferi pe una din toate. Și poziția unui om tinēr neiusurat îngreue și mai mult respunsul. Botoșanii sūnt de regulă omeni frumoși, cu căl dară trebuie să fie sexul frumos, și mai ales fetițele? Privind cumna această mare a damicelelor, m'oiu sfi a da înaintea vre-unei.

O cunună mai frumoasă de dșore nici nu s'a vēdut. Sē numim unele din cununa astă mare: dșora Natalia Botez, Eugenia Botez, Maria Holban, Gelemeia ș. a. Seratele acestui club femeiesc sūnt într-un adevēr baluri de elită. Publicul lor e curat romănesc, puțin Armeni numai se află, Jidani nici de loc.

Armenii Moldoveni încă n'au ajuns să se asimileze Romănului, cum au făcut cei din Galiția față cu Poloni: a casă în familie ei vorbește limba armenă, cultul lor e cel armenesc, care difere într-un mult de cel ortodox și catolic, și-l sevrșese de regulă în limba armenescă. Armenii au și școlile lor elementare, în cari se predă numai armenesce. Pe când Armēnul Polon din Galiția acū nu se mai distinge de Polon nici prin relegea și limba, căci el nu mai vorbește armenesce, ci numai leșesce; Armēnul Moldovan e altfel. El a conservat nația sa în deplin și prin comerciul a șciut se și recăștice o avuție nu mică. El ține strict la regulile convenționale sociale, dară cu toate acestea nu i māt de Romān. Armēnul Moldovan e pre exclusiv încă, și un fanatic religios.

De abia pe la orele de deminēță încep oșpeții seratei a se îndepărtă. Și nu puțin reminiscențe aduc junele și junii acasă.

Veniturile acestor serate au fost peste așteptare. Veniturile acestea au de scop de a lārgi activitatea clubului, și multe bune și-au luat de scop acest club. Sūntem în drept a crede, că la anul viitor n'o se întrelese clubul de a arangia iēră astfel de serate.

Dionisiu O. Olinescu.

Viēța socială în Bucovina.

Cernăuți 25 martie.

(Serata societății „Junimea”. — Teatrul român de diletanți. — Mōrtea a doi patrioți romāni. — Dl Maiorescu în Cernăuți.)

Sē revenim acū la serata societății academice romāne din Bucovina: „Junimea”, care și în anul acesta a arangiat o serată într-o 21/2 în sala reuniunii musicale din Cernăuți. Sala acesta eră decorată într-un mod ne mai vēdut până acū. Podiul salei, unde mai înainte eră scena concertelor arangiate de societatea musicală acesta, eră decorat cu felii de flori de flori, între cari zărești pe musica regimentului Bucovinean. Sala întrēgă e decorată cu flori și frumoase covōre a-

târână de pe lojele în jos, în cari vezi concentrată mai totă aristocrația română și clerul înalt. Vestibulul intrării s'a prefăcut într'o grădinuță frumoasă, în care răpește admirarea tuturora o fântănuță săritore, a cărei apă cade într'un boschet de flori. Sala reuniunii musicale germane din Cernăuți e destul de mare și destul de mulți au fost și oșpeții acestei serate. Din unghierul cel mai îndepărtat al Bucovinei găsiți reprezentanți. Rar care Român se află în Cernăuți, care se nu fie prezinte la acest bal! Musica militară esecută artiile de dans cu obicinuita-i precisiune și sub aceste arti se pare a se mișca piciorul mai ușor. Dară fie cum ar fi, musica lui Grigori din Sucăvă are ceva misterios, am dize mai românesc, mai național: regretăm într'u mult lipsa acestui bard musical român la această petrecere națională.

Se jucă și astă-dată „Romana”, la care luară parte peste 70 de părechi, de nu mai mult. Multe domnișore și dōmne se înfățișară în sēra astă în costum național, și omul trebuia sē se încante de frumseta acestui port. Le numeram, și vedeam, cam vr'o 40 de dame în costum național. La 12 și jumătate 12 studinți dela universitate esecutară în costum național simplu jocul „Călușer” cu mare precisiune. Străinii se imbulziau și se opintiau, ca sē nu scape din vedere nici o figură a acestui joc național interesant. După jocul acesta se pōte dejuceca și deduce, cât cavalerism și eroism stă dormitând în Românul de astăzi. Chiar costumul, în care se esecută el, probēză asta. Cușmă pe cap, cămeșe și nădragi și clopăței mici lângă sandale e o îmbrăcăminte atât de simplă, în cât ideea noastră din sus destul se documentēză. Și astfel se esecută el nu numai în Bucovină, ci și în Ardeal și Ungaria. Pentru introducerea acestui joc și în societăți înalte s'ar recere esecutarea lui și cu dame. Atunci cred, că eroitatea acestui joc s'ar sporī într'u mult, și cu greu s'ar găsi cineva, care ar negă frumseta lui.

Venitul acestei serate fu destul de mare, care curge în casa acestei societăți brave de tineri, a societății academice române „Junimea”.

*

Și teatrul nostru diletant român face progrese minunate. Mulți din membrii lui s'au urcat la mare perfecțiune. Mai ales credem că s'au destins prin o jucare fină și frumoasă: dōmna Droglī și dr. Popescul și Nicolau Meședer. Și jocul celorlalte dōmne și domni nu lasă nimică de dorit. Până acum mai că în fieșce-care joie a dat teatrul diletant câte o reprezentație. Cu multă precauțiune șciū comitetul teatral de a-și alege reportoarul teatral. Piesele reprezentate aparțin mai tōte musei dīni Vasile Alecsandri și Iacob Negruzzi.

*

Dară carnevalul din anul acesta a avut și partea sa tristă. Românii din Bucovina au perdut pe doi destinsi patrioți ai sei. La începutul lui februarīu muri fostul deputat dl cav. de Flondor, și la începutul lunei lui martīu tinērul talentat dl dr. Petru Piteiu, c. r. adjunct la direcțiunea administrativă a moșșilor fondului religionar.

De abia se lăți faima despre mōrtea lui Piteiu și tōtă strada și piața, ce duc la locuința lui, eră plină pīmă de omeni: colegi de ai lui, dōmne și dșōre, bărbuți fără destingere de stare. De departe se cunoscea, că a trebuit sē mōră iubitul lor. În fețele tuturora se zugrăvia adāncea tristēții. Și a dōua dī, în ziua înmōrmētării, eră tōtă piața și strada bătută de omeni de diferite stări. Eră o mulțime peste 5 mii de omeni, de nu mai mult. Toți amploiații Cernăuțului au sosit în corpore, între cari vēdurām și pe președintele țērii,

bar. Alesani. O companie de soldați deschidea conductului funebral, după care urmă musica militară, întōnând cântece triste. Dr. Piteiu a fost și locoteninte de rezervă și a luat parte la ocupațiunea Bosniei. După musică viniau preoții în frunte cu vicariul metropolitan, Arcadie Ciupercovicu, și după ei sieriul defunctului încărcat de o mulțime ne mai vēdută de cununi de flori. În giurul sieriului pășiau 12 tineri, amici ai lui, și în urma sieriului pedelul universitar cu insemnele doctorului. În deplină desperare urmau sieriului părinții defunctului, conduși de metropolitul dr. Silvestru Morar. Toți oficiarii activi cât și cei de rezervă erau de față. Pe tot drumul până la biserica catedrală și de acolo până la cīntirim se asocia necontentit o mulțime nouă de omeni. Balconurile caselor, pe unde avea sē trecă conductul, gemeau de omeni, și nu pe una vedeai lăcrimând și plāngēnd după acest tinēr cu atâtea speranțe. Nu eră nici o ferestă, unde sē nu fii zărrit o ființă omenescă, ce arētă compătimirea sa. Biserica catedrală cât de spațioasă, nu putea încāpe tōtă lumea. Tocmai aicia erau la culme manifestațiunile pentru mort. Mulți și multe isbucniră în plānsete. Nu mai puteam stă în biserică, căutam sē es de acolo. Și afară percurgea necontentit lumea, așteptând eșirea din biserică. În „strada rusescă” dedū detașemētul militar onorurile cuvenite unui soldat, și se rentōrse în casarmă. Douē cuvētări s'au tinut, și adecă una în biserica de d. archimandrit Mihaiu M. Calinescu și a dōua la mōrmēt de cătră vicariul metropolitan Arcadie Ciupercovicu.

Nu cred sē se fi vēdūt cāndva în Cernăuți o așa de pompōsă îngropăciune ca astă! Dr. Piteiu a fost iubitul nu numai al întregēi romānīmi, ci și al întregului Cernăuți, fără distingere de naționalitate și fără destingere de relege și fără destingere de stări. Aristocrația eră așa de întregă reprezentată ca și birocrăția și poporul. Prin manierele sale elegante și prin caracterul seu rar, repausatul a șciūt de a-și căștigă ori unde simpatie și încredere. Nu se șciea un bal în Cernăuți, unde sē nu fi fost el arangiătorul ei. Societatea academică „Junimea”, perde mult prin mōrtea aranjurului seu. Romānīmea din Bucovina perde tōrte mult prin decedarea acestui om distins și părinții tōta lor speranță și bucurie.

*

La începutul lunei lui martie a. c. a petrecut în Cernăuți mai multe zile fostul ministru românesc dl dr. Tit Liviu Maiorescu. În restimpul acesta dsa vizitase teatrul român diletant din Cernăuți, societatea academică română „Junimea”. Societatea „Junimea” o vizită într'o duminēcă; membri auđind de sosirea dlui Maiorescu și de scopul dlui de a vizită „Junimea”, se adunară toți în cabinetul ei de lectură. Dsa binevoi a vorbi cu fieșce-care membru, îmbărbătând în urmă pe toți la un studiu riguros și șciințific, unde sē nu uite de loc de critica ce e condiția primă al unui progres riguros.

După călētoria dsale citirām în gazetele Cernăuțene, că dl Maiorescu eră trimis de guvernul român de a efectui vinderea unor moșșii Bucovinene, cari s'au ajudecat guvernului Român în anul trecut de cătră judecătōriile austriace. Moșșile aceastea erau ale unor „mānăștiri închinatē” din Moldova, cari se administrau aci de cătră un boer. Aceste moșșii, tōte în număr de șese, și anume: Dracineți, cu o arendă anuală de 20.000 de florini, Trestiana, Volcineți, Bētrāneșci, Chindeșci și Vașcouți pe Siret, guvernul român le vēndū prin reprezentațiile seu dl Maiorescu, dlui baron Nicolau Hurmazachi pentru suma de 700.000 de franci, adecă cu un preț neîndatīnat de eștin. Guvernul român a avut sigur de scop de a mări și aședă splendōrea

acestei case române bine meritate pentru națiunea româna într-o țară atât de poliglotă cum e Bucovina.

Dionisiu O. Olinescu.

C e e n o u ?

Reuniunea română de cântări din Sibiiu va da zilele acesie primul seu concert ordinaru. La acesta va lua parte activă și dl Nicolae Popovici, profesor de musică și cântări la institutul pedagogic-teologic din Caransebeș, carele a studiat prin conservatoriile din Lipsca și Viena. Dsa va cânta un solo. Celelalte soluri vor fi cântate de dna Ana Moga și de dșora Elena br. de Pop.

★ **Societatea „Julia“** a junimei române dela universitatea din Cluș ni-a trimes raportul seu despre starea și activitatea sa in 1879—1882. adică in trei ani școlari. Din acest raport vedem, că societatea are un fond de 2120 fl. 29 cr.: biblioteca are 212 opuri, in 242 volume și 55 broșure.

★ **Societatea „Transilvania“ din București** a ținut adunarea sa generală duminica trecută. După ce s'a ascultat darea de semă a comitetului, precum și raportul comisunii de verificarea socotelilor, cari s'au aprobat in unanimitate și fără discuțiune, s'a procedat la alegerea noului comitet și in unanimitate s'a reales: președinte dl general Adrian; vice-președinte dd. A. Lupascu și G. Misail; membrii dd. P. Cernatescu, D. Aug. Laurian, Ir. Circa, Gr. T. Brătian, D. Alecsiu și I. Ciura; cassier dl Al. Lupascu; secretar-comptabil dl Dionisie Precup. S'a votat apoi budgetul pe 1883. Avearea totală a societății „Transilvania“ este de 166.408 lei și 29 bani.

★ **„Noua Bibliotecă Română“** nu este spriginită cu destulă căldură din partea publicului cetitor. Acuma redacțiunea adresează un apel la publicul român, declarând la sfêrsit, că: Zelul abonanților va decide asupra sorții acelei întreprinderi, căci decă redacțiunea nu va fi sprijinită prin abonamente, se va vedé silită a curmă editarea acelei foi cu nr. 24. Dorim din inimă, ca publicul să respundă cu căldură la acest apel și astfel să mântuască viața unei reviste literare române!

★ **Literatura poporală română** de dr. M. Gaster, a eșit la București, cuprindend și un apendice: „Voroava Garamanților cu Alesandru Machedon“ de Nicolae Costin. Un volum in 8° de 620 pagini, prețul 5 lei.

★ **Diare noue:** „Săteanul“ in tîrgul Cărbunești, județul Gorju, in România. — „Cooperatorul român“ este titlul unui diar apărut la București, ca organ al societăților cooperative, avend de scep să apere interesele meseriașilor, comercianților și societăților din țară.

★ **George Mailáth ucis!** Unul din bărbații de frunte ai Ungariei, portând demnitatea de „Judex Curiae“, președintele tribunalului suprem, președintele casei magnaților (senatului), a fost ucis mercuri spre joi noaptea in locuința sa din Buda. Ucigașii antăiu i-au astupat gura, apoi i-au legat gâtul cu un ștréng și l'au innădușit. Jefeind bani și unele efecte, se coboriră prin ferestă pe scări de funii. Servitoriul seu, care a dormit in odaia d'alături, s'a arestat. George Mailáth a fost de 65 ani.

★ **Necrológic.** Ioan Trifan, jude reg. de cerc in Geoagiu, avocat, a ucetat din viață la 23 martie, in etate de 41 ani. Îl jălesc: Maria Trifan ca soție; Silvia și Sever ca fii; Petru Trifan paroc gr. cat. ca tată;

Catarina Trifan ca soră; Dionisiu Tobias, președ. de trib. reg. in pensiuine și avocat, ca socru; Eugenia, Alesandru, Rozina, Otilia, Hortensia și Octavian Tobias, ca cumnați și cumnate. ★ **Simeon Popoviciu**, septemvir reg. in pensiuine, a repausat in Ghilad, lângă Timișora, la 9/21 martiu, in etate de 71 ani, jălit de Petru Popoviciu nepot, și de Maria Mureșan fiică de creșcere.

Problemă matematică

de Emilia C. Nicora.

O familie constă din tata, mama și 5 copii; dintre copii fie-carele e mai bătrân cu 13 luni decât celalalt, mama-i de două ori așa de bătrână ca toți cei 5 copii la oaltă, tatăl e cu 10 ani mai bătrân decât mama. De ce etate e fie-care membru al familiei, decă etatea celor șapte la oaltă e 100 de ani?

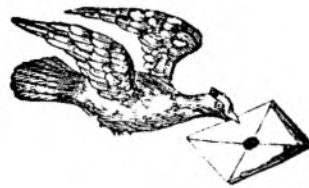
Terminul de deslegare e 14 aprile. Ca totdeauna și de astă-dată se va sorti o curte intre deslegători.

*

Deslegarea problemei matematice din nr. 9: „Numarul gaștelor a fost 16“.

Deslegare bună ni-a sosit dela dōmnele și domnișorele: Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconia Borea, Maria Ciuciu, Emilia C. Nicora, Lucreția Coroiu, Veturia P. Dessean, Vilma Alesandru, Matilda și Maria Dobos, Viorea G. Sandu, Elena Filip n. Groza, Emilia Popescu, Petronela Cornea n. Mișiciu, Maria B. Cornea, Eufrosina Popescu, Amalia Crișan, Ioselina Pop, Nina Ardelean, Minodora Micșunescu, Maria Popoviciu, și dela dnii Andrei Pop, Vasilie Duma, Traian Puficiu, Ioan Costa. Premiul s'a obținut de domnișora Ioselina Pop.

Poșta Redacțiunii.

Dlui N. B. in V. Se vor publică.

Dlui S. M. in O. Vam trimes epistola particulară.

Dlui D. O. O. in C. Vom in-trebuință-o cât mai curend.

Dlui P. V. Gr. in L. Nimic?

Dlui I. B. in Ch. Nr. 9 vi s'a trimes.

Naprade. Corespondințe de aceste se potrivesc in diuarele politice.

Călindarul săptămânei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Duminecă	20	1	Sf. ucși.	5 41	6 27
Luni	21	2	Cuv. Jacob Ep.	5 39	6 28
Martți	22	3	Sf. Martie Vasilie.	5 37	6 30
Mercuri	23	4	Pré cuv. Nicon.	5 35	6 31
Joi	24	5	Păr. Zaharia.	5 33	6 32
Vineri	25	6	(†) Buna Vestire.	5 31	6 34
Sâmbetă	26	7	Arch. Gavril.	5 29	6 35

★ **Treiluniul jan.—martie** se va incheia cu numarul viitor. Dnii a căror abonamente vor espira atunci, sânt rugați a le innoi de timpuriu, căci a conto nu putem trâmite foia nimenuia.

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy in Oradea-mare. Strada principală nr. 274.